

بررسی انگیزه مراجعه افراد بی دندان جهت گذاشتن پروتز کامل – متحرک به دندانسازان تجربی مشهد در سال ۸۴ – ۱۳۸۳

دکتر سید جلال مهدویان* ، دکتر نفیسه اسدزاده عقدایی**

* دانشیار گروه پروتزهای دندانی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
** استادیار گروه پروتزهای دندانی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
تاریخ ارائه مقاله : ۸۳/۵/۸ – تاریخ پذیرش : ۸۳/۱۰/۶

Title: Assesment of edentulous patients' motivation attending to practical denturists for providing a complete denture in Mashhad in 2003-2004

Authors:

Mahdavian S.J. Associate Professor*, Asadzadeh Aghdaee N. Assisntant Professor**

Adress:

* Dept of Prosthodontic, Mashhad Dental School, Mashhad University of Medical Sciences, Iran

** Dept of Prosthodontic Mashhad Dental School, Mashhad University of Medical Sciences, Iran

Introduction:

Assessment of edentulous patients' motivation to attend practical denturists office for providing a denture, was important for us.

Methods and Materials:

450 patients were selected by "random sampling" method and each case was analyzed by his or her choices in the questionnaire. Results were presented by bar diagrams and pie charts.

Results:

There was a significant relationship between the number of patients attending denturist's office and the patient's level of education. The higher the level of education the less the patients showed up in the partical denturist's office. There was also a relationship between the number of patients attending denturist's office and the patient's economical class, so the higher the economic class of the patients, the less they showed up in the practical denturists office.

Conclusion:

There were several reasons for referring to the practical denturists but the major reasons were as follow:

1. Rapid construction and delivery of denture.
2. Encouragement of relatives and friends of patients.
3. Practical denturists seemed more experienced to the patients.
4. Lower cost of practical denturist's seviceis.

Key words:

Dentist, practical denturist, complete denture

Journal of Dentistry. Mashhad University of Medical Sciences

چکیده

مقدمه

این مطالعه برای بررسی انگیزه اصلی مراجعه افراد بی دندان جهت گذاشتن دندان مصنوعی به دندانسازان تجربی بجای مراجعه به مطب دندانپزشکان در مشهد در سال ۱۳۸۲ صورت گرفته است.

مواد و روشها

تعداد ۴۵۰ نفر از طریق نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند و هر کدام از طریق جوابهای موجود در پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج به کمک نمودارهای ستونی و دایره ای و توزیع فراوانی داده ها ارائه گردیدند.

یافته‌ها

مهمترین یافته‌ها نشان می‌دهند که هر چه میزان تحصیلات افراد بالاتر باشد نسبت فراوانی مراجعه به دندانسازان تجربی کمتر می‌شود و هر چه میزان درآمد افراد کمتر باشد نسبت فراوانی میزان مراجعه به دندانسازان تجربی بیشتر می‌شود.

نتیجه‌گیری

علت مراجعه افراد به دندانسازان تجربی به دلایل متعددی است اما به طور عمده این دلایل عبارتند از: تحویل زودتر دندان مصنوعی، تشویق بستگان و دوستان، به نظر رسیدن تجربه بیشتر دندانسازان تجربی و ارزان بودن خدمات دندانپزشکی از سوی دندانسازان تجربی و درآمد و تحصیلات کم افراد مراجعه کننده.

کلید واژه‌ها

دندانپزشک، دندانساز، دست دندان

مجله دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد / سال ۱۳۸۳ جلد ۲۸ / شماره ۳ و ۴

مقدمه :

هنوز در جامعه ما بسیاری از کسانی که با عنوانهای مختلف دندانپزشک تجربی، کمک دندانپزشک، دندانساز و غیره به فعالیت در حرفه دندانپزشکی اشتغال دارند. متأسفانه عدم آگاهی این افراد از یکسو و همچنین سودجویی بسیاری از آنها از سوی دیگر همواره افراد را در معرض از دست دادن دندانها قرار میدهد بطوریکه بنظر می‌رسد در مناطقی که این گروه فعالیت دارند شیوع بی‌دندانی بیشتر است.

عوامل دیگری همچون، نداشتن اطلاعات علمی کافی از مراحل درمان، عدم دقت و بی‌توجهی به مراحل کاری و نداشتن تکنولوژی مورد نیاز می‌تواند آثار سویی را در رابطه با صحبت کردن، غذا خوردن، زیبایی و عوامل روانی و اجتماعی برای بیمار ببار آورد. نکته قابل توجه دیگر آنکه آگاهی کامل از بیماریها و راهای انتقال آنها، نحوه شیوع، بیماری زایی و عواقب بیماری های مسری و بسیار خطرناک مسئله ای است که نیاز به تحصیلات دانشگاهی دارد و دندانسازان تجربی که جهت درمان بیماران بدون دندان اقدام به ساخت دندانهای مصنوعی می‌کنند نمی‌توانند تدبیرهای لازم را جهت جلوگیری از شیوع این بیماریها بکار گیرند و سهمی در پیشگیری از این بیماریها داشته باشند^(۱). بدین لحاظ تاریخچه ای از کادر مشغول در حرفه دندانپزشکی و زیر شاخه های آن در زیر آورده می‌شود.

الف) تاریخچه دندانپزشکی در ایران :

تا قبل از تاسیس دارالفنون به دستور امیرکبیر (۱۲۳۱ خورشیدی) به نحوه درمان بیماریهای دهان و دندان در کتابهای تاریخی اشاره دقیقی نشده است. ولی از شواهد چنین بر می‌آید که از دوره سلوکیان و اشکانیان مقدمات ایجاد مرکزی علمی در ایران فراهم گردیده بود. دانشگاه جندی شاپور، اولین دانشگاه ایرانی که در این دوران تشکیل گردید^(۲).

در گذشته علت بیشتر آسیب های دهانی دندانی ناراحتی های بافتی نگهدارنده دندان بوده است ولی در دوران جدید به علت تغییر برنامه های غذایی، پوسیدگی دندان شایع ترین بیماری دهان است.

با تاسیس دارالفنون و با وارد شدن وسایل دندانپزشکی مدرن به همراه دندانپزشکان تحصیل کرده از خارج، وضع دندانپزشکی بتدریج دگرگون شد. در ابتدای قرن چهاردهم خورشیدی از بین تعداد بیشماری که به کار دندانپزشکی اشتغال داشتند فقط ۳ دندانپزشک وجود داشت^(۳).

در سال ۱۳۰۹ مدرسه دندانسازی وابسته به مدرسه طب شروع به کار کرد. پس از تاسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ دو مدرسه عالی کشور تبدیل به دانشکده شدند. از آن جمله مدرسه طب بود که همراه با شعب فرعی خود، داروسازی و دندانسازی تبدیل به دانشکده شد و مدرسه دندانسازی تاسیس گردید. در سال ۱۳۱۸ مدرسه عالی دندانسازان به مدرسه دندانپزشکی تغییر نام یافت.

۵- دندانسازان تجربی

تعریف خاصی برای آنها موجود نیست. اما بواقع تابلوهایی با این عنوان در سطح بعضی شهرها دیده میشود^(۳).

۶- بهداران تجربی دندان :

تعریف این گروه و ضوابط مربوط به آنها دقیقاً همان است که درباره کمک دندانپزشکان تجربی گفته شد.

۷- بهداشکاران دهان و دندان :

این افراد طی دو سال، آموزشهای محدودی را در مورد درمانهای ضروری دندانپزشکی کسب می نمایند. معاینه و تشخیص بیماریهای دهانی، بروساژ دندان، جرمگیری در چهارچوب فعالیتهای بهداشتی، پرکردن دندان در حد مینا و عاج (که به عصب نرسیده باشد). ساختن دست دندان کامل و پلاکهای پارسیل آکرلیک (دندان مصنوعی از جنس مواد آکرلی و نه فلزی)، نسخه نویسی صرفاً در حدود صلاحیت خود فقط جهت داروخانه مراکز بهداشتی- درمانی روستا، معالجه دندانهای کودکان (تا حد لثه و تاج) تهیه برخی فیلم های رادیوگرافی از دندانها.

۸- تکنسین های پروتز دندان :

این افراد پس از اخذ دیپلم متوسطه بمدت ۲ سال، تحصیلات دانشگاهی را صرفاً برای کار در لابراتوار (کارگاه) ساخت دندان مصنوعی، از انواع مختلف می گذرانند. جمعی از این افراد بدلیل وضعیت نابسامان دندانپزشکی کشور به کار درمانی پیوسته و بطور مستقل بیماران را معاینه و معالجه می کنند^(۳).

ج) وضعیت خدمات دندانپزشکی شهر مشهد :

طبق آمار اداره نظارت بر امور درمان شهر مشهد در بهار ۱۳۸۳ کادر دندانپزشکی تجربی شاغل در مشهد که پروانه کار دارند عبارتند از :^(۴)

۸۰ نفر	- کمک دندانپزشک تجربی
۲۰ نفر	- بهدار تجربی دندان
۱۲۰ نفر	- دندانساز تجربی (تبصره ۵)
۲۰ نفر	- تکنسین پروتز دندان
۲۴۰ نفر	جمع

در سال ۱۳۲۲ شورای دانشگاه تهران واژه "دندانپزشک" را تصویب کرد. در سال ۱۳۳۵ مدرسه دندانپزشکی از دانشکده پزشکی جدا و دانشکده دندانپزشکی نامیده شد^(۳).

ب) کادر دندانپزشکی ایران شامل:**۱- دندانپزشکان****۲- کمک دندانپزشکان تجربی**

کمک دندانپزشکان تجربی بدلیل خلاء شدید افراد تحصیل کرده و متخصص جامعه در گذشته به کار مشغول شدند. پس از افزایش جمعیت دندانپزشکان، آینده کاری خویش را در معرض خطر یافتند و با مراجعه به مراجع قانونی و پیگیری حقوق کاری خویش و تجربه بدست آورده در این زمینه، در سال ۱۳۵۳ قانونی را به تصویب رسانیدند که آنان را به رسمیت می شناختند و زمینه برای اخذ مجوز رسمی کار این گروه مهیا شد.

این گروه تنها مجاز به انجام درمانهای دندانپزشکی زیر هستند:

الف) پر کردن پوسیدگیهای سطحی دندان (بدون اجازه انجام درمانهای ریشه)

ب) کشیدن دندان در موارد اورژانس (بدون حق کشیدن دندان عقل و ریشه های پنهان در لثه)

ج) تمیز کردن و جرم گیری دندانها

د) ساخت دندان مصنوعی از نوع متحرک^(۳)

۳- کمک تکنسین های دندانسازی

این افراد میتوانند در کارگاههای دندانسازی زیر نظر مسئولین مربوطه کار کنند و به هیچگونه حق دایر کردن کارگاه مستقل را ندارند^(۳).

۴- تکنسین تجربی لابراتوار دندان

این افراد اجازه هیچگونه دخالت در امر دندانپزشکی را ندارند. طبق آئین نامه اجرائی مجاز به مراجعه و تماس مستقیم با بیماران دهان و دندان نمی باشند و نمی توانند هیچیک از لوازم و تجهیزات دندانپزشکی (غیر لابراتواری) را در محل کار خود داشته باشند^(۳).

مواد و روشها :

در این مطالعه مقطعی بررسی کمی متغیرهایی که در یک زمان مشخص در جامعه وجود دارند صورت گرفت و هدف مشخص شدن دلایل اصلی مراجعه افراد به دندانسازان تجربی جهت گذاشتن دندان مصنوعی بجای مراجعه به دندانپزشکان بود.

جمعیت مورد مطالعه در این تحقیق شامل افرادی است که ساکن شهر مشهد بوده اند و جهت گذاشتن دندان مصنوعی نزد دندانسازان تجربی و بهداشتکاران رفته اند.

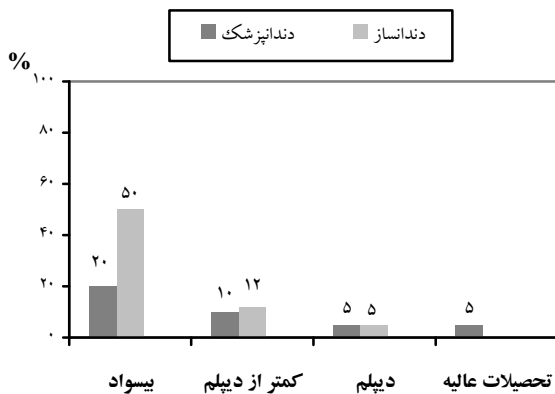
این مطالعه به روش مصاحبه با استفاده از پرسشنامه در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۱۳۸۲ در شهر مشهد انجام شده است. برای اینکه نمونه گیری عملی و همچنین قابل تعمیم در جامعه باشد، روش طبقه بندی تصادفی بر اساس وضعیت اجتماعی (Cluster random sampling) که یک روش قابل دسترس بود انجام گرفت.

حجم نمونه مورد مطالعه توسط Pilot study ۴۵۰ نفر تعیین شد. روی نقشه شهر مشهد، شهر به سه قسمت، بالای شهر (۱)، متوسط (۲) و پائین شهر (۳) تقسیم گردید. از هر طبقه تعداد ۱۵۰ نفر از افرادی که دندان مصنوعی داشتند را بصورت روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب نمودیم و این بیماران پرسشنامه تحقیق را که شامل پرسشهایی در رابطه با علت مراجعه به دندانسازان تجربی است، پر می کردند.

این افراد در رابطه با میزان تحصیلات، جنس، سن، شغل، محل سکونت و میزان درآمد مورد پرسش قرار گرفته اند. در مورد مشخصه جنس بطور مساوی از هر دو جنس بررسی صورت گرفته است. افراد مراجعه کننده بین سن ۴۶-۷۵ و نیز کمترین آنها (۳/۶٪) کمتر از ۳۵ سال سن داشتند.

نتایج :

نتایج نشان می دهند که بیشترین افراد مراجعه کننده به دندانسازان تجربی با توجه به نمودار ۱ بیسواد بوده اند.

نمودار ۱: درصد فراوانی نسبی افراد مراجعه کننده به مطب دندانپزشک و دندانساز بر حسب میزان تحصیلات

بیشترین این افراد از سقف درآمد کم تا متوسط جامعه برخوردار هستند و حدود ۷۵٪ از افراد مورد مطالعه جهت گذاشتن دندان مصنوعی با توجه به جدول ۱ به دندانسازها مراجعه کرده اند.

جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و نسبی بر حسب محل مراجعه جهت ساختن دندان مصنوعی

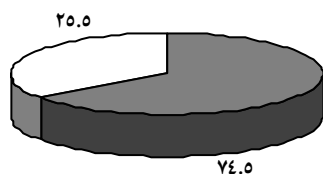
محل مراجعه	تعداد	درصد
دندانپزشک	۱۱۵	۲۵/۶
دندانساز	۳۳۵	۷۴/۴
جمع	۴۵۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۲ مشخص می شود که مهمترین دلیل مراجعه افراد به دندانسازان تجربی تشویق بستگان و دوستان این افراد است.

جدول ۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی بر حسب دلیل مراجعه افراد به دندانساز تجربی جهت گذاشتن دندان مصنوعی در مشهد

دلیل مراجعه	تعداد	درصد
تشویق بستگان و دوستان	۱۶۰	۴۷/۹
هزینه کمتر	۱۱۴	۳۴
نزدیک بودن به محل سکونت	۴۵	۱۳/۴
سایر موارد	۱۶	۴/۷
جمع	۳۳۵	۱۰۰

دندانپزشک □ دندانساز ■

نمودار ۳: فراوانی نسبی تمایل افراد جهت تعویض مجدد دندان مصنوعی بر حسب محل مراجعه

بحث:

در این مطالعه افراد مورد مطالعه از سه منطقه مختلف شهر به طور مساوی انتخاب شده اند و میزان تحصیلات، جنس، سن، شغل، محل سکونت و میزان درآمد مورد پرسش قرار گرفته است. در مورد مشخصه جنس بطور مساوی از هر دو جنس بررسی صورت پذیرفته است. افراد مراجعه کننده بین سنین ۴۶-۷۵ و نیز کمترین آنها (۳/۶٪) کمتر از ۳۵ سال دارند.

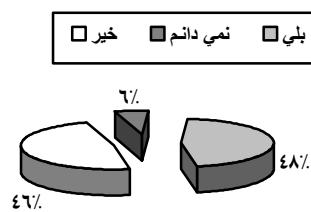
با توجه به آمار بدست آمده چنین بنظر میرسد که بیماران اعتماد بیشتری به دندانپزشکان، در مقایسه با دندانسازان تجربی جهت کشیدن دندانهای طبیعی خود و یا هر گونه عمل جراحی در ناحیه دهان و دندان دارند.

همانطور که بررسی نشان میدهد اختلاف زیادی در مورد رضایت از دست دندان مشاهده نمیشود. این موضوع می تواند ناشی از این مسئله باشد که بیمار خود را در کوتاه مدت با اشکالات دندان مصنوعی سازگار می نماید و درد ناشی از زخمهای آن را تحمل می کند.

علت مراجعه افراد به دندانسازان تجربی را میشود به دلایلی همچون ضعف فرهنگ، باورهای غلط و نیز مشکلات اقتصادی اشاره دانست.

طبق بررسی بعمل آمده کار و تجربه دندانسازان تجربی مورد پرسش قرار گرفته است و این تفکر که آنان چون دارای سابقه کار چندین ساله در این زمینه هستند، در نتیجه تجربه و

پاسخ افراد در رابطه با این سوال که آیا شما کار دندانساز تجربی را بهتر از دندانپزشک میدانید در نمودار ۲ مشخص است که با اختلاف ۲٪ کار دندانساز را بهتر دانسته اند.

نمودار ۲: فراوانی نسبی تفکر افراد در بهتر بودن کار دندانسازان تجربی نسبت به دندانپزشکان شهر مشهد

بیشتر این افراد ۵۲/۴٪ نیز تجربه کاری دندانسازان را بیشتر از دندانپزشکان می دانند و تعداد زیادی از این افراد (۷۰٪) علت مراجعه به دندانسازها را این مسئله عنوان کرده اند که دندان مصنوعی را در زمان کمتری تحویل می دهند.

ولی جالب است که ۶۰/۹٪ این افراد اعتماد بیشتری به دندانپزشک جهت گذاشتن دندان مصنوعی داشته اند و بیشترین افراد بر اساس نمودار ۳ جهت تعویض دست دندان به دندانسازان تجربی مراجعه می کنند.

سطح درآمد و فرهنگ رابطه مستقیمی وجود دارد، در نتیجه با کاهش سطح درآمد، مراجعه به دندانساز تجربی بیشتر میشود.

نتیجه گیری :

در مجموع می توان گفت که علت مراجعه افراد به دندانسازان تجربی به دلایل متعددی از قبیل، تحویل زودتر دندان مصنوعی، تشویق بستگان و دوستان، تصور تجربه بیشتر و ارزان بودن خدمات دندانپزشکی از سوی دندانسازان تجربی می باشد.

کیفیت کار بهتری دارند همچنان به عنوان یک مشکل در فرهنگ جامعه، بحساب می آید.

با توجه به اینکه در این پژوهش مشخص شد که ۷۴/۴٪ دندانهای مصنوعی توسط دندانسازان تجربی ساخته می شود می توان چنین برداشت نمود که شاید عدم آگاهی و پائین بودن سطح فرهنگی مراجعه کنندگان، ارزان بودن خدمات دندانسازان تجربی نسبت به دندانپزشکان، علت این مراجعه باشد.

چنین برمی آید که با بالا رفتن درآمد، مراجعه به دندانپزشک افزایش می یابد. با توجه به اینکه دندانسازان تجربی خدمات ارزان تری ارائه میدهند و نیز با فرض اینکه بین

منابع :

1. Burt, Eklund. Dentistry, dental practice, and the community. 4th ed. Phyladelphia: W.B. Saunders; 1992. P. 83.

۲. مرندی، علیرضا. عزیزی، فریدون. لاریجانی، باقر. جمشیدی، حمیدرضا. با همکاری WHO، Unicef. سلامت در جمهوری اسلامی ایران. چاپ اول تهران: مرکز انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷. صفحات (۷۹۳، ۲۴۶، ۱۹)

۳. شکفته راد، علی. بررسی میزان آگاهی و تقلید مردم نسبت به بهداشت دهان و دندان، چاپ اول همدان : مرکز انتشارات همدان ، ۱۳۷۲. ص. ۵۶.

۴. قانع، محمد. گزارش اداره نظارت بر امور درمان استان خراسان، مشهد. ۸۲-۱۳۸۱. ص. ۲۰.